

*Neki pogledi u stranim armijama o uticaju naoružanja i tehnike na borbena dejstva**

Razvoj naoružanja i borbene tehnike oduvek je bitno uticao na borbena dejstva, posebno na promene u domenu taktike i operatike. S druge strane, taktika i operatika su uvek postavljale zahteve tehnici u smislu usavršavanja postojećeg oružja ili stvaranja novih vrsta, kako bi se ostvarila prednost u borbenim dejstvima sa protivnikom. Taj međusobni uticaj dovodio je do obostranog usavršavanja. Uporedo s tim procesom odvija se stalna trka između napadnih i odbrambenih sredstava, što takođe ima za posledicu usavršavanje naoružanja i borbene tehnike i promene u načinu izvođenja borbenih dejstava.

Davnašnja želja komandovanja, da pronade takvo sredstvo kojim će protivnika neutralisati na što većoj dubini njegovog rasporeda, ostvarila se pojavom avijacije i raketa. Avijacija je, pored ostalog, omogućila tučenje protivnika po celoj dubini, efikasniju eksploataciju proboja, bolje osiguranje, izviđanje i osmatranje bojišta. Istovremeno, postavio se i problem nalaženja efikasnih sredstava odbrane od dejstava avijacije i mera i postupaka zaštite od njih. Tako dolazi do pojave specijalnog naoružanja i opreme artiljerije PVO.

Radi savlađivanja protivnikove odbrane, postizanja iznenađenja i što bržeg manevra u taktičkoj i operativnoj dubini, dolazi do primene vazdušnih desanata, što omogućuje okruženje i uništenje pro-

* Ovaj prikaz je sačinjen na osnovu slobodne interpretacije podataka i drugih informacija, objavljenih u raznim časopisima inostranih armija i iz drugih izvora.

tivnika, uz kombinovana dejstva s kopna i iz vazdušnog prostora. Za izvršenje tih zadataka postoje razne letelice (avioni, jedrilice i helikopteri), a organizuju se i specijalne jedinice. Pred taktiku i operativu to postavlja problem borbe protiv vazdušnih desanata, pa se javljaju specijalizovani sastavi u borbenom i operativnom poretku za tu svrhu. Pojava velikog broja tenkova na bojištu prouzrokovala je iznalaženja sistema efikasne protivoklopne borbe, itd.

U novije vreme dolazi i do sve masovnije pojave taktičkog nuklearnog oružja, posebno nuklearnog oružja male i veoma male snage i do novih bojnih otrova, što je postavilo niz novih problema pred operativu (rastresiti raspored borbenog poretka, brzo prikupljanje za napad, brzo iskorišćavanje nuklearnih breša u borbenom poretku protivnika posle nuklearnih udara i sl.). Zbog svega toga, danas se može opravdano govoriti o velikim promenama u taktici i operativi kao i načinu izvođenja borbenih dejstava uopšte.

Razvoj sredstava oružane borbe i promene u mogućnostima i karakteru borbenih dejstava

Proces razvoja naoružanja i borbene tehnike usmeren je ka povećanju vatrene moći, pokretljivosti i zaštite. Glavni pravci povećanja vatrene moći artiljerijskog naoružanja su što veći domet, preciznost i razorna moć granata, raketa i mina. Osim toga, znatno su povećane mogućnosti uništavanja ciljeva u vazdušnom prostoru i iz njega. U američkom pešadijskom borbenom pravilu FM-105 od 1976. ističe se, na primer, da top savremenog srednjeg tenka, u poređenju sa najboljim tenkovima iz drugog svetskog rata, probija oklop koji je za dva puta deblji, i to na četiri puta većoj udaljenosti i sa deset puta većom verovatnoćom pogađanja.

Pedesetih godina pojavio se suštinski novi pravac povećanja mogućnosti i efikasnosti protivoklopne odbrane. Tada i otpočinje intenzivan razvoj sistema vođenih raketa za protivoklopnu borbu, koje su znatno prevazišle dotadašnje mogućnosti sredstava za protivoklopnu borbu. Prema nekim stranim izvorima, tačnost pogađanja i verovatnoća uništavanja ciljeva sistema vođenih raketa za POB, u poređenju sa ranijom protivoklopnom artiljerijom, tri puta je veća, na dva puta većoj daljini. Protivoklopne vođene rakete su se pokazale posebno uspešnim u arapsko-izraelskom ratu 1973. godine, koji je u zapadnoj štampi nazivan »ratom protivoklopnih vođenih raketa i tenkova«. Uporedo s tim, razvijala se i protivoklopna artiljerija. Njena vatra je

postala tri puta efikasnija u poređenju sa sličnim oruđima iz drugog svetskog rata, a znatno su povećane i mogućnosti lakih protivoklopnih sredstava u naoružanju pešadije.

Novinu u razvoju sredstava za uništavanje žive sile i materijalno-tehničkih sredstava protivnika izazvala je pojava balističkih taktičkih i operativno-tehničkih raketa. Kako se često ističe u stranoj štampi, poslednjih deset godina za nekoliko puta su povećani domet i verovatnoća pogađanja tih raketa i znatno je skraćeno vreme za njihovo lansiranje. Ističe se da sve veći značaj dobijaju višecevni bacači raketa, koji su se pojavili još u drugom svetskom ratu. Upotrebom kasetnih bojnih glava, efikasnost višecevnih bacača povećana je za više od dva puta. Smatra se da su oni i avijacija omogućili široku primenu distancionog miniranja zemljišta. Višecevnim bacačima raketa i avijacije, iznenadno i za nekoliko minuta, moguće je postaviti minska polja na glavnim pravcima napada protivnika, kao i u njegovom rasporedu na znatnim udaljenjima od linije fronta.

Neprekidno se usavršava i cevna artiljerija. Prema onome što se iznosi u američkom borbenom pravilu FM-105, domet artiljerijskih oruđa povećan je za 1,5 puta, a mogućnosti neutralisanja grupnih i pojedinačnih ciljeva, u poređenju sa artiljerijom iz drugog svetskog rata, povećana je od 1,5 do 2 puta. Jedan od perspektivnih pravaca daljeg razvoja artiljerije sastoji se u usavršavanju artiljerijske municije. Artiljerijska laserska vođena granata, koju su razvile i u operativnu upotrebu već uvele oružane snage SAD, nepogrešivo pogađa tenkove u pokretu na maksimalnoj daljini. Ističe se da je verovatnoća pogađanja tom granatom nekoliko puta veća nego običnom.

Veoma brzim tempom razvijala se i avijacija. Uporedo s znatnim povećanjima taktičkog radijusa i brzine leta, za gotovo deset puta uvećan je i borbeni komplet ubojnih sredstava. Na primer, bombarder A-10 može da nosi više od 7000 kilograma bombi i raketa, ili topovske municije, zavisno već od varijante naoružanja, dok je avion iz drugog svetskog rata iste namene nosio oko 100 kg bombi. I na zapadu i na istoku intenzivno se razvijaju sistemi za uništavanje ciljeva na zemlji, posebno oklopnih. Avioni naoružani vođenim raketama sa autonomnim sistemom za navođenje u mogućnosti su da uništavaju tenkove i druga oklopna borbena vozila, ne ulazeći u zonu protivvazdušne odbrane protivnika, ili da u nju ulaze sa minimalnim zadržavanjem. Za vreme rata na Bliskom istoku (oktobar 1973. g.) sa 58 vođenih raketa »maverik« bila su uništena 52 tenka.

Posle drugog svetskog rata došlo je do naglog razvoja helikoptera, koji su se na bojnopolju pojavili kao efikasno transportno i vatreno sredstvo. Helikopteri u oružanim snagama SAD i NATO su

poslužili kao osnova formiranja vazdušnopokretnih jedinica i avijacije KoV. Uvođenjem helikoptera, kopnena vojska postaje vazdušnopokretna. U američkim borbenim pravilima se ističe da su jedinice pešadije na bojnopolju, uz pomoć helikoptera, postale dvadeset puta brže od onih koje dejstvuju peške, a osam puta brže od tenkovskih jedinica i jedinica oklopnih transporterata.

U drugom svetskom ratu osnovu PVO činila su protivavionska oruđa malog i srednjeg dometa, sposobna da vode borbu sa avionima na visinama 3—10 km. Efikasnost njihove vatre bila je veoma mala: na jedan oboreni avion trebalo je utrošiti do 1.000 granata. U posleratnom periodu, pojavom protivavionskih raketa, dijametar visina uništavanja vazdušnih ciljeva se proširio na 30—50 kilometara, a verovatnoća uništavanja ciljeva jednom raketom iznosi 50—70%. Visoku efikasnost protivavionskog raketnog oružja potvrđuju i iskustva iz arapsko-izraelskog rata 1973. god., kada je od 100 aviona koje je Izrael izgubio za 18 dana rata 73 bilo uništeno raketama.

Ubrzanim tempom ide i razvoj protivpešadijskog oružja. U savremenim armijama se posvećuje sve veća pažnja municiji sa gotovim ubojnim elementima (ubojna parčad, kuglice, strelice), kao i kasetnim minama i granatama.

Znatno su poboljšane marševske i manevarske mogućnosti savremenih tenkova. Danas rezervoari za gorivo tenkova imaju tri puta veću zapreminu nego što su ih imali tenkovi u drugom svetskom ratu. Istovremeno, povećana je snaga motora i kvalitet naoružanja, a težina — približno za jednu trećinu. Masovno opremanje kopnene vojske oklopnim transporterima i oklopnim automobilima snažno je povećalo njenu vatrenu moć, udarnu snagu i pokretljivost.

Pokretljivost i efikasnost oruđa zemaljske artiljerije takođe su povećani. To je postignuto upotrebom vozila velike prohodnosti i opremanjem oruđa uređajima za noćno osmatranje. Većina zemaljske artiljerije danas je samohodna. Primena savremenih uređaja za noćno osmatranje omogućila je da se znatno poveća brzina manevrisanja oklopnih jedinica. Uvođenjem u jedinice pešadije oklopnih transporterata, za 3—4 puta je povećana njena zaštićenost i pokretljivost, uz sve širu primenu oklopa i poboljšanja njegovog kvaliteta. Tako je znatno povećana zaštita ličnog sastava i naoružanja. Debljina oklopa tenkova je oko dva puta veća u odnosu na tenkove iz drugog svetskog rata.

Razvijaju se i usavršavaju i sredstva za izviđanje. Uporedo sa usavršavanjem radio, radio-tehničkih i radarskih sredstava za izviđanje upotrebljavanih u drugom svetskom ratu, u savremenim armijama pojavila se nova — laserska, televizijska, termovizijska — teh-

nika i izviđački sistemi, čiju osnovu čine automatski uređaji za dobijanje »prečišćenih« informacija. Rezultat svega toga je da su višestruko povećane mogućnosti izviđanja na velikoj dubini protivnika (taktičkoj, operativnoj, strategijskoj). Za veoma kratko vreme dobijaju se tačni podaci o pojavi novih ciljeva, o pokretu protivnikovih kopnenih vazdušnih i pomorskih formacija i dr.

U oblasti sredstava i tehnike za komandovanje i upravljanje takođe je došlo do krupnih promena i novina. Znatno je povećan njihov broj, a pojavila su se i sasvim nova sredstva veze. Broj radio-uređaja u američkoj diviziji, na primer, povećan je za deset puta i sada iznosi oko 3000. U drugom svetskom ratu širu primenu imala je uglavnom radio i žična veza. Danas u većini armija imaju široku primenu takve vrste veza kao što su radio-relejna, troposferska i satelitska. Neprekidno teče proces automatizacije upravljanja jedinicama i oružjem automatizovanim sistemima u svim vidovima oružanih snaga i rodovima vojske.

Razvoj naoružanja i borbene tehnike neizbežno vodi ka daljem povećanju borbenih mogućnosti oružanih snaga

Neosporno je da razvoj naoružanja i borbene tehnike znatno utiče na borbene mogućnosti KoV. Ranije se vreme rešavanja vatrene zadatka merilo minutima, a danas se meri sekundama. Ako je nekad za neutralisanje branioca trebalo vršiti artiljerijsku pripremu u trajanju 2—2,5 časa sa gustinom 200—250 artiljerijska oruđa na 1 km fronta (na odseku za proboj), u savremenim uslovima znatno veći stepen neutralisanja može se postići za mnogo kraće vreme i sa znatno manje oruđa.

Protivoklopne mogućnosti kopnene vojske danas su mnogo veće. U poređenju sa stanjem krajem drugog svetskog rata, na primer, broj protivoklopnih sredstava u divizijama SAD povećan je za tri puta, a u divizijama Bundesvera 5—10 puta. Osim toga, savremena protivoklopna sredstva efikasnija su nego ranije. Udarne moć KoV je takođe porasla, pre svega, uvođenjem u naoružanje velikog broja tenkova, oklopnih transportera i oklopnih automobila. Na primer, nemačka i američka pešadijska divizija iz drugog svetskog rata u svom formacijskom sastavu nisu imale tenkove, a danas svaka ima više od 200 srednjih tenkova.

Potpuna mehanizacija KoV umnogome je povećala njene marševske i manevarske mogućnosti. Pešadija se na bojnopolju nekada

kretala 4—5 km/h, a sada joj je brzina veća za 3—4 puta. Međutim, prema mišljenju nekih vojnih stručnjaka, pokretljivost je dostigla krajnje granice. U vezi s tim, u stranim armijama se preduzimaju mere masovnog opremanja jedinica KoV helikopterima i avionima kako bi postale i vazdušno pokretljive.

Radi veće žilavosti i otpornosti borbi, poseban značaj ima zaštita žive sile i oružja oklopom. U nekim inostranim armijama se ističe da je zasićenost žive sile i oružja, u poređenju sa nivoom zaštite u drugom svetskom ratu, dosta povećana. To je posebno karakteristično za mehanizovane jedinice, u kojim je stepen zaštite povećan do 10 puta. Ali, kada se stepen zaštite uporedi sa mogućnostima savremenog oružja, nije teško zaključiti da takva zaštita zaostaje; razlika između zaštite i uništavajuće moći raznih ubojnih sredstava stalno se povećava u korist oružja. U savremenoj borbi, za veoma kratko vreme mogu se naneti masovni gubici, ako se ne preduzmu odgovarajuće mere zaštite, što veoma uverljivo potvrđuju iskustva iz ratova na Bliskom istoku; u njima su za samo 18 dana ratujuće strane izgubile 50% svojih borbenih sredstava. Prema mišljenju nekih vojnih stručnjaka, ti gubici su približni gubicima koje bi imale jedinice u uslovima upotrebe taktičkog nuklearnog oružja.

Dakle, radi postizanja uspeha u savremenim borbenim dejstvima sa što je moguće manje gubitaka, neophodno je stalno istraživati efikasne načine zaštite. Za narastanje siline udara, razvijanje uspeha i popunu gubitaka, preporučuje se stvaranje jakih drugih borbenih ešelona i rezervi, kao i stvaranje određenih rezervi u naoružanju i borbenoj tehnici.

Karakteristike savremenih borbenih dejstava

Karakteristike borbenih dejstava uslovljene su, pre svega, nivoom razvoja naoružanja i borbene tehnike, kao i borbenim mogućnostima jedinica. Masovna upotreba efikasnih borbenih sredstava dobila je prostorni zamah u toku borbenih dejstava, povećala njihovu napetost i brzinu izvođenja, a time i gubitke u naoružanju i borbenoj tehnici. To je, s druge strane, uslovalo brzinu manevra i brži prelaz iz jednog vida borbenih dejstava u drugi.

Tendencija stalnog narastanja snaga i sredstava u boju i operaciji i povećanje njenog zamaha, datiraju od drugog svetskog rata. Na primer, u moskovskoj bici, na obe strane, bilo je upotrebljeno: 21.600 artiljerijskih oruđa i minobacača, 2.590 tenkova i 2.067 borbenih aviona; u berlinskoj operaciji bilo je upotrebljeno 52.400 artilje-

rijskih oruđa i minobacača, 7.750 tenkova i samohodnih oruđa i 10.800 aviona. U moskovskoj bici učestvovalo je 3.050.000 pripadnika oružanih snaga. U savremenim borbenim dejstvima, bez sumnje, učestvovaće još veća masa žive sile i borbene tehnike, što su potvrdili i lokalni ratovi. U poslednjem arapsko-izraelskom ratu učestvovalo je više od 6.000 tenkova, što je uporedivo samo sa najvećim operacijama iz drugog svetskog rata.

Zahvaljujući znatno većim vatrenim mogućnostima, sada su suprotstavljene strane u stanju da radikalno menjaju odnos snaga na najvažnijim pravcima, i da izvršavaju borbene zadatke za mnogo kraće vreme, što pretpostavlja veliku napregnutost u savremenim borbenim dejstvima. To se ogleda, pre svega, u upornoj borbi obeju strana i nastojanju da se protivnik iznenadi vatrom, da mu se nanese što veći gubici u živoj sili i borbenoj tehnici, i da se preuzme i zadrži strategijska inicijativa. U vezi s povećanjem broja tenkova i protivoklopnih sredstava, povećanjem efikasnosti dejstva avijacije i sredstava PVO, borbena dejstva se karakterišu žestokim i masovnim sudarom tenkova i sredstava POB, avijacije i PVO. Pri svemu tome, velik značaj se pridaje nanošenju gubitaka protivnika na velikoj daljini. U toku poslednjeg arapsko-izraelskog rata zaraćene strane su, suprotno prošlim ratovima, nanosile jedna drugoj gubitke na daljinama retko manjim od 3 do 5 kilometara.

Važno mesto u savremenim borbenim dejstvima može zauzeti »minski rat«. Prema nekim procenama u stvarnim armijama, posebno je efikasno distancirano miniranje, koje se ostvaruje višecevnim raketnim bacačima, helikopterima i avionima. To otkriva nove mogućnosti za sprečavanje protivničkog manevra i za zaštitu otkrivenih krila i bokova.

Zbog sve masovnije i kvalitetnije primene sredstava za izviđanje, povećan je značaj maskiranja i korišćenja maskirnih materijala i tehnike, ne samo za maskiranje jedinica i dovođenje protivnika u zabludu, nego i za smanjenje efikasnosti protivnikovih sredstava za uništavanje žive sile i borbene tehnike. Na primer, prilikom »zaslepljivanja« vatrene položaja protivoklopnih vođenih raketa, gubici tenkova u jurišu manji su za 3—4 puta.

Razvoj načina borbenih dejstava

Iskustva pokazuju da na razvoj borbenih dejstava utiče niz faktora, u prvom redu mogućnosti naoružanja i borbene tehnike. Nove vrste naoružanja i borbene tehnike unose odgovarajuće izmene u sve

oblasti organizacije i formacije oružanih snaga, forme i načine borbenih dejstava. Korenite izmene u načinu izvođenja borbenih dejstava javljaju se uvek kada se novo naoružanje i borbena tehnika na bojnopolju pokažu efikasnijim od postojećih i kada je njihova primena masovna. Pojava malog broja tenkova i aviona u prvom svetском ratu nije izazvala neke naročite promene u taktici i operativnoj veštini izvođenja borbenih dejstava. Znatno drukčija slika je bila kada su se na bojnopolju pojavili usavršeni tenkovi i avioni u masovnim serijama, što je izmenilo karakter borbe, bojeva i operacija. Uticaj novog oružja ne treba ceniti odvojeno od mogućnosti stvaranja specijalnog »protivoružja« i novih sredstava zaštite, odnosno uzimaju u obzir mogućnosti drugih borbenih sredstava. Treba uzeti u obzir da se na bojnopolju u velikim količinama mogu pojaviti i oružja i borbena tehnika starije izrade. Uzimajući u obzir sve te faktore razmotrićemo osnovne tendencije razvoja vidova borbenih dejstava i osnovnih oblika oružane borbe.

Napadna borbena dejstva

Napad na protivničku odbranu u pogledu redosleda borbenih zadataka, može se raščlaniti na tri osnovne faze: podilaženje i razvoj, proboj odbrane i razvoj uspeha po dubini. Po tim fazama moguće je najpotpunije sagledati tendencije razvoja napadnih borbenih dejstava. Analizom svih uslova za pripremu i izvođenje savremenih borbenih dejstava, uz potrebu isključivo klasičnih sredstava uništavanja, može se pretpostaviti da će osnovni način prelaska u napad biti prelazak iz pokreta. U prošlosti to je bilo karakteristično manje—više, samo za oklopne i mehanizovane jedinice. U savremenim uslovima, međutim, postoje sve mogućnosti da se obezbede neophodni uslovi za prelazak u napad u širokim razmerama, gotovo svih snaga i sredstava.

Napad iz pokreta može biti uspešan samo ako se za to stvore svi neophodni uslovi. Pre svega, prethodno treba neutralisati vatrena sredstva protivnika velikog i srednjeg dometa, jer jedinice koje izvođe napad iz pokreta, u protivnom, mogu pretrpeti znatne gubitke pre prelaska u napad. Posebno je važno da se dobro organizuje sistem PVO, i da se ima prevlast u vazдушnom prostoru, pre svega na pravcu glavnog udara. Takođe je važno da se obezbede prikriveni pokreti radi iznenadnih udara, zatim da se u inžinjerijskom smislu urede polazni rejoni i položaji, da se izvrši pokret jedinica na širem frontu (rastresito) i relativno velikom brzinom, itd. Postizanje izne-

nađenja u napadu doprineće i uspešna organizacija elektronskih dejstava, efikasna borba i sprečavanje obaveštajno-izviđačke aktivnosti protivnika, taktičko i operativno maskiranje.

Može se pretpostaviti da će suštinske izmene uslediti u postrojavanje borbenog i operativnog poretka. U mnogim operacijama posle drugog svetskog rata borbeni i operativni poreci su bili veoma duboki. To je omogućavalo ne samo proboj protivnikove odbrane nego i pravovremeno narastanje sile udara i uspešan razvoj proboja. Prilikom izvođenja operacija na istočnom frontu u drugom svetskom ratu i sovjetske i nemačke armije imale su, osim drugih ešelona, i pokretne operativne grupe (ešelone za razvoj uspeha), koje su se sastojale od tenkovskih armija i samostalnih tenkovskih (mehanizovanih) korpusa.

Duboko postrojavanje borbenog i operativnog poretka u savremenim uslovima, obrazovanje jakih drugih ešelona i rezervi različite namene, neće imati manji značaj nego u operacijama u prošlom ratu. Masovna upotreba klasičnih i novih, visokoefikasnih ubojitih sredstava, zahtevaće formiranje integrisanih borbenih i operativnih porredaka. Oni će se sastojati od tenkovskih sastava, pešadije na oklopnim transporterima, samohodne artiljerije, borbenih vozila sa protivoklopnim vođenim raketama i sredstva PVO. Integracija borbenog poretka neće značiti nagomilavanje jedinica koje u savremenim uslovima mogu pretrpeti velike gubitke. U integrisanom borbenom poretku potrebno je tako uskladiti sastav snaga i sredstava da omogućavaju maksimalnu eksploataciju njihovih visokih borbenih sredstava, ostvarenje visokog stepena sadejstva i obezbeđenje žilavosti borbenog poretka u celini. To je moguće ostvariti ešeloniranjem snaga i sredstava po dubini i frontu, uz upotrebu borbenih helikoptera.

Sadejstvo je važan preduslov za uspeh u borbi i ono je sada dobilo još veći značaj. To je uslovljeno intenzivnim razvojem naoružanja i usavršavanjem organizacijske strukture jedinica, što je izmenilo sastav snaga i sredstava koje učestvuju u operacijama i bojevima. Višestruko su povećane njihove mogućnosti i došlo je do pojave novih elemenata borbenog i operativnog poretka. Zbog svega toga sadejstvo dobija kvalitetno nova obeležja, novi sadržaj i proširuje se njegov opšti značaj, a sa time se istovremeno usložava njegova organizacija i održavanje. To se objašnjava pre svega time što se u savremenoj operaciji i boju najvažniji borbeni zadaci mogu uspešno rešiti samo zajedničkim naporima svih vidova i rodova oružanih snaga.

Radi ostvarivanja efikasnog stalnog sadejstva u svim fazama boja — operacije, od komandanata i štabova se danas zahteva pot-

puno poznavanje ne samo sopstvenih nego i svih drugih sadejstvujućih jedinica, osnova njihove borbene upotrebe, precizna organizacija borbenih dejstava na zemljištu.

Prilikom proboja odbrane, kao i ranije, neophodno je pre svega vešto grupisanje nadmoćnih snaga na odseku proboja. U većim operacijama u drugom svetskom ratu (beloruska, vislo-odarska, istočno-pruska, berlinska, savezničke operacije u Italiji itd.) na odsecima proboja bilo je koncentrisano 70% pešadije i artiljerije i oko 60—90% tenkova i avijacije. Na pravcima glavnog udara ostvarivan je povoljan odnos snaga, koji je ponekad iznosio 4 i 6:1. Na odsecima proboja, na kilometru fronta bilo je 200—250 oruđa i minobacača, 25—30 tenkova i samohodnih oruđa. I u savremenim uslovima, kao i ranije, maskiranje snaga i sredstava ništa nije izgubilo na značaju, već dobilo.

Karakteristično je da američko borbeno pravilo FM-105 preporučuje da se prilikom proboja protivnikove odbrane bez upotrebe nuklearnog oružja, na pravcima glavnog udara, raspolaže odnosom snaga 6:1. Pri tome se ističe da u uslovima kada je moguća upotreba nuklearnog oružja takvo maskiranje snaga i sredstava moguće je ostvariti samo za kratko vreme, i da se obavezno posle toga ponovo pređe u rastresiti borbeni poredak.

Uspeh proboja pravovremeno organizovane odbrane protivnika zavisi od stepena njenog neutralisanja. Pri tome se moraju uzeti u obzir sve nove karakteristike savremene odbrane: visoka žilavost, aktivnost, efikasan sistem vatre, posebno protivoklopne, duboko ešloniranje vatrenih sredstava i njihova rastresitost po frontu, povećana daljina uništavanja napadača prilikom njegovog podilaženja i razvoja za napad, pokretljivost, brzina dejstva, zasićenost odbrane velikom količinom tenkova i drugih oklopnih vozila i utvrđenih objekata.

U savremenim uslovima uništavanje protivnika vatrom postiže se dejstvom artiljerije na pravcima glavnog udara; neprekidnom vatrenom podrškom jedinica u napadu; racionalnom podelom vatrenih zadataka; kompleksnom primenom svih vatrenih sredstava za uništavanje (artiljerije, tenkova, oklopnih transportera, protivoklopnih, vođenih raketa, borbenih helikoptera); optimalnim usklađivanjem centralizovanog i decentralizovanog upravljanja vatrenim sredstvima. Za razliku od drugog svetskog rata, sada je znatno povećana dubina istovremenog neutralisanja odbrane protivnika u toku vatrene pripreme. Povećani su zahtevi za brzo, tačno i efikasno otvaranje vatre, posebno radi uništavanja nuklearnih sredstava protivnika, malo-

razmernih oklopnih ciljeva i mnogobrojnih protivoklopnih sredstava.

U toku prošlog svetskog rata za razvoj taktičkog uspeha upotrebljavani su drugi ešloni i rezerve, a široko su upotrebljavani i prednji odredi. U prošlosti su prednji odredi bili mehanizovanog sastava, a danas ih mogu da formiraju i motostreljačke jedinice. Radi toga se pretpostavlja da upotreba prednjih odreda može poprimiti masovni karakter i omogućiti pretvaranje taktičkih uspeha u operativne.

U prošlosti su jedino sredstvo za prenošenje dejstva u dubinu protivnika bile pokretne armijske i frontovske grupe. Sada su sve jedinice postale visoko-pokretne i raspolažu većom udarnom snagom nego oklopne i mehanizovane jedinice u prošlom ratu. Osim toga, kako se ističe u stranoj štampi, pojavile su se velike mogućnosti za izvršenje vertikalnog obuhvata protivnika putem primene vazdušnih desanata i vazdušnopokretnih jedinica.

U savremenim uslovima, prilikom razvoja uspeha napada u operativnoj dubini, mogu se vršiti duboki prodori u pozadinu protivnika. Kao ilustracija tome može poslužiti dejstvo 24. tenkovskog korpusa u decembru 1942. kada je istovremeno sa zauzimanjem železničkog čvora Tacinskaja bio razbijen veliki garnizon i na zemlji uništeno 300 aviona protivnika.

Karakteristike savremene odbrane

U savremenim uslovima, pretpostavlja se da će odbrana pretrpeti bitne promene. Povećanjem efikasnosti savremenog naoružanja i borbene tehnike, kao i borbenih mogućnosti jedinica uopšte, odbrana je dobila nove karakteristike. Pred nju se postavlja odlučujući zahtev — odbrana se ne sastoji u prostom zaustavljanju napada protivnika, već njegovom odbijanju, a zatim prelasku u protivnapad, protivudar. Danas je povećana aktivnost odbrane, što se ne ogleda samo u protivnapadima i protivudarima, nego i u izvršenju brzog manevra po frontu i dubini. U savremenim uslovima sve više se brišu granice između pravovremene odbrane i odbrane organizovane na brzu ruku. Savremene jedinice su zasićene tenkovima, oklopnim transporterima, oklopnim automobilima i protivoklopnim vođenim raketama, samohodnom artiljerijom i drugim vrlo efikasnim borbennim sredstvima. One su sposobne da za kratko vreme organizuju veoma upornu odbranu. Uzimajući u obzir mogućnosti jedinica za brzo inženjerijsko uređenje zemljišta i postavljanje prepreka, može se pretpostaviti da će odbrana u savremenim uslovima biti duboko ešelonirana i veoma solidno pripremljena.

Prema mišljenju stranih vojnih stručnjaka, savremena odbrana snaga SAD i NATO imaće jako izražen protivoklopni karakter, kako u taktičkom tako i u operativnim razmerama. Nju će karakterisati visok stepen zasićenosti protivoklopnim sredstvima. Gustina protivoklopnih sredstava u oklopno-grenadirskoj diviziji (SRN) iznosi 30 protivoklopnih sredstava na 1 km fronta, a na težištu odbrane još više. Ako je u prošlosti osnovno sredstvo za borbu sa tenkovima i drugim oklopnim borbenim sredstvima bila artiljerija, sada POO čine specijalna protivoklopna sredstva, ešelonirana po dubini, kao i tenkovi zajedno sa artiljerijom, borbeni helikopteri i različite prepreke. Smatra se da primena borbenih helikoptera u odbrani suštinski povećava njene mogućnosti u borbi sa tenkovima i daje joj visokopokretni aktivni karakter. Na bazi helikoptera mogu se stvarati kvalitetno nove protivokopne rezerve i pokretni odredi za zaprečavanje, a primena specijalnih helikopterskih formacija (takvih kao što je protivoklopna vazдушna brigada SAD) znatno povećava mogućnosti odbrane.

Intenzivan i svestran razvoj naoružanja i borbene tehnike i opremanje jedinica, postavlja nove zahteve upravljanju i komandovanju jedinicama, kao najvažnijem uslovu za postizanje uspeha u borbi. U uslovima kada jedinice poseduju velike vatrene i manevarske mogućnosti, i sposobnost da za veoma kratko vreme prenose težište dejstva sa jednog pravca na drugi, bitna je brza reakcija za promenu situacije, pravovremeno donošenje odluke i njeno prenošenje na jedinice. Faktor vreme u upravljanju jedinicama dobija sve veći značaj. Međutim, visoka operativnost u radu komandi smanjuje vreme za donošenje odluke i za planiranje borbenih dejstava. Operativnosti komandi svakako doprinosi opremljenost komandi i štabova automatizovanim sistemima za matematičko modeliranje i donošenje optimalnih odluka, što sve objektivizira predviđanje i planiranje.

Savremena etapa intenzivnog razvoja naoružanja i borbene tehnike karakteriše se visokom efikasnošću na bojnom polju, što vodi povećanju borbenih mogućnosti jedinica, posebno njihove vatrene moći, udarne snage i pokretljivosti. Sve to zakonomerno dovodi do dubokih i kvalitetnih promena u karakteru borbenih dejstava i načinu njihovog izvođenja. U vezi s tim, kao nikada u prošlosti, nameću se zahtevi za dublje istraživanje novih u razvoju vojnog dela uopšte i pronalaženja najefikasnijih razrešenja u rešavanju operativno-taktičkih zadataka na bojnom polju.

Potpukovnik
Mato MANDIĆ

défense nationale

problèmes politiques économiques scientifiques militaires

Francuski časopis za političke, privredne, naučne i vojne probleme, objavljuje ove članke:

a) u svesci za februar 1980:

Strategijske doktrine dveju velesila, Outrey Georges. Upoređenjem strategijskih doktrina SSSR i SAD u članku se zaključuje da se suštinska priroda nuklearnog oružja ne može izmeniti te ono ostaje oružje masovnog uništavanja, zbog čega zadržava svoju moć odvracanja.

Trka u kosmičkom naoružavanju, inženjer general Corbeau. Dostignut stepen upotrebe satelita za potrebe odbrane na zemlji i u kosmosu. Organizacija protivkosmičke odbrane u SSSR i SAD; do sada izvršeni opiti. Napadna i odbrambena sredstva za vođenje rata u kosmosu.

Nemačka gledišta o odbrani i sigurnosti. 2. deo: političke debate, Digot, Jean. Stavovi zapadnonemačkih partija prema pitanjima podeljene Nemačke, odvajanju od blokova, odbrambenim problemima Bundesvera i instaliranju novog taktičkog oružja na teritoriji SR Nemačke.

Unutrašnji razvitak država jugoistočne Azije i njihov uticaj na druge države. Gomane, Jean Pierre. Nastanak, organizacija i razvoj ASEAN-a, dobre i loše strane uzajamnog povezivanja Indonezije, Filipina, Tajlanda, Malezije i Singapura; nastale teškoće i nji-

hovo otklanjanje. Odnosi ASEAN-a sa Kinom, SAD, Japanom i susedima; njihove veze sa Trećim svetom.

Trideset godina varljivog prijateljstva između Pekinga, Hanoja i Moskve, Trung, Thai Quang. Rezultati tridesetogodišnjeg oslanjanja Vijetnama na Kinu i SSSR. Sadašnja geostrategijska situacija indokineskog poluostrva kao izraz vekovnih sukoba njegovih naroda. Izgledi da Vijetnam vodi istinsku nesvrstanu politiku.

Afričke kontradikcije i međunarodni sistem, Laidi, Zaki. Povezanost suprotnosti između afričkih država sa unutrašnjim suprotnostima u svakoj od njih. Politički, ideološki, ekonomski i vojni uticaj SSSR, SAD i drugih država na afričke zemlje.

Država — arhipelag — pojam više politički nego pravni, Vassiliadese, V. Michel. Politički i pravni karakter problema Egejskog mora odnosno grčko-turskih odnosa. Uticaj tih odnosa na organizaciju komandovanja u Sredozemlju i na solidnost južnog boka ratovskih snaga.

Modernizacija upravljanja francuskim oružanim snagama. Blandin, Henri i Raver, André. Mere za usavršavanje sistema planiranja finansijskih sredstava i upravljanja njima. Instrumenti toga sistema: budžet za održavanje borbenog potencijala, budžet za obezbeđenje njegovih kvantitativnih i kvalitativnih promena i budžet pozadinskih službi.

Evropske igre, azijski požari, Vernant, Jacques. Komentari odluke ministra spoljnih poslova i odbrane zemalja članica NATO-a krajem 1979. da sprovedu plan o instaliranju u Evropi novih raketa i odluke SSSR da izvrši vojnu intervenciju u Avganistanu.

Nova ekonomska oružja, Pisani, Eduard i drugi. Sadržaj tri saopštenja o žitaricama, energiji i finansijama kao ekonomskom oružju sa debatom o njima i zaključkom. Razmatranje tih privrednih sredstava kao instrumenata spoljne politike radi zaštite nacionalnih interesa i kao sredstva posredne strategije u sukobu Istok—Zapad i Sever—Jug.

Delovanje iznenađenjem, Callet, Jean. Zalaganje za proučavanje politike SSSR, koji strpljivo ostvaruje vekovne ciljeve da izbije na toplu mora, kako bi se sprečilo iznenađenje, sa analizom najnovijih događaja na Srednjem istoku i u Persijskom zalivu.

Avganistan — zemlja intriga i priželjkivana tvrđava, Rondot, Pierre. Avganistan kao jabuka razdora ruskog i engleskog imperijalizma. Nesposobnost vođa Narodnodemokratske partije da posle obaranja M. Daunda 1978. uspostave mir u zemlji i poboljšanje ekonomske prilike. Perspektiva vojno-političkih odnosa među državama centralne Azije posle sovjetske oružane intervencije.

Britanska shvatanja o odbrani. 1. deo: novi elementi?, Digot, Jean. Analiza osnovnih vojnih koncepcija i glavnih odluka iz oblasti vojne i spoljne politike što ih je nedavno donela konzervativna vlada V. Britanije.

1957—1980, Vernant, Jacques. Analitičko upoređivanje govora D. Ajzenhauera, predsednika SAD u Kongresu 5. 1. 1957. i govora Dž. Kartera pred Kongresom 23. 1. 1980. godine u kome se naglašeno ističe potreba odbrane američkih interesa u čitavom svetu, a posebno u Persijskom zalivu.

Ekonomska dimenzija francuske odbrambene politike, Georse, Georges. Kritička analiza nadležnosti organa odgovornih za »privrednu odbranu«, planiranih mera u toj oblasti i usaglašenosti postojećih propisa sa sadašnjim potrebama. Pretnje kojima je izložena privreda Francuske i mere kojima bi im se trebalo suprotstaviti.

Atomske centrale sa brzim neutronima, Barre, Jean-Yves. Uslovi koji nameću izradu reaktora s brzim neutronima, njihov princip rada i potrebe za njima u Francuskoj.

ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΙΣ

Grčki opštevojni pregled donosi ove članke:

a) u broju 2 (februar) 1980. godine:
Diskusija o taktičkim nuklearnim oružjima i o ograničenom nuklearnom ratu — potpukovnik Teod. Janucu;
Zašto ne koristimo pouke iz istorije? — major Dim. Gideon;
Vazduhoplovna nadmoćnost na malim visinama — major Ted. Aksioti;
Neka razmišljanja o oklopnim jedinicama — potpukovnik A. Stefanelli;
Instrumenti za noćno osmatranje i nišanjenje — potpukovnik G. Kugitaki;
Doprinos Grčke na Makedonskom (Solunskom) frontu — general-major Stil. Papadopoulos.

b) u broju 3 (mart) 1980. godine:
Hiljadudevetstotinadvaesetprva — Mihal. Peranta;
Žene na bojištu — III uprava GŠ KoV;
Sto godina od Ajnštajna — brigadni general G. Mačukas;
Zašto ne koristimo pouke iz istorije? — major Dim. Gideon;
Opšti psihološki elementi. O značaju psihičke higijene kod ljudskih odnosa i savesti čoveka — pukovnik A. Janudas;
Grkofili — brigadni general Vas. Kolovu;
Trgovina oružjem — major Kon. Frangu;
Tehnička sredstva u službi policije — major Napoleon Donakaris.

c) u broju 4 (april) 1980. godine:

Projektili TOU, DRAGON i LOU i smanjena vidljivost — III uprava GŠ KoV;

Putovanje za Kipar — Pantelis Visulis;

Lozanski sporazum — potpukovnik Konstandinos Papas;

Generali i Admirali Aleksandra Velikog — pukovnik Vasilios Kolovos;

Organizacija zone spuštanja vazdušnog desanta i prihvata padobranaca i borbenih potreba — major Vasilios Jatros;

Jedna prava operacija. Učešće jedinica oružanih snaga radi gašenja požara — major Teodoros Aksiotis;

Neispravnost — pitanje kojem se mora udovoljiti — potpukovnik Antonis Stefanelis.

d) u broju 5 (maj) 1980. godine:

Obveznik — pukovnik G. Valas;

Žene u vojsci — Martin Blumenson;

Generali i Admirali Aleksandra Velikog — pukovnik Vasilios Kolovos;

Istorijat pitanja jedinstva — širenja i procvata arapskog sveta. Doba Halifa (661—750 posle Hr.) — K. Konstantinidis;

Protivtenkovski projektil TOU-MILAN u obalskoj odbrani — major Teodoros Aksiotis;

Elektronski računari u službi artiljerije — potpukovnik Mihail Kostaraku;

Samoinicijativa i dobrotu starešine i njihove granice — potpukovnik Georgios Bakas;

Pregled vojnih, tehničkih i naučnih novosti u svetu — major Ted. Janucu.